

Circular Economy Lab 14: Afvalloos werken

Case: kantoren, winkels en dienstverlenende instellingen

Woensdag 23 november 2016, Academiegebouw Utrecht.

Afvalloos gaan werken is voor Utrecht een wenkend perspectief! Dit houdt in dat we geen afval meer produceren en alle producten en grondstoffen hoogwaardig terugbrengen in de kringloop voor hergebruik. Aan de voorkant betekent dit afvalloos inkopen en aan de achterkant 100% scheiding en inzameling van afvalstromen voor hergebruik. Tijdens het Circular Economy Lab op woensdag 23 november werd in twee discussierondes besproken hoe we in de regio Utrecht afvalloos werken kunnen organiseren en realiseren. Winkels, kantoren en dienstverlenende instellingen (KWD-sector) stonden centraal in de discussie. Deze sector loopt met ruim 50% recycling ver achter bij de landelijke doelstellingen. Het Circular Economy Lab was de start van twee initiatieven in Utrecht Science Park en het stationsgebied om uniformering van afvalbakken en gezamenlijke inzameling voor hoogwaardige verwerking te verkennen.

Naar 100% afvalscheiding in de KWD-sector

Jacobine Meijer van Rijkswaterstaat schetste de situatie en doelstellingen voor de KWD-sector. Nationaal is het doel om in 2022 het restafval (vergelijkbaar met huishoudelijk afval) van bedrijven, organisaties en overheden te halveren ten opzichte van 2012. In cijfers: van 2 Mton naar 1 Mton afval per jaar. Om dit te bereiken is het programma 'Van Afval Naar Grondstof (VANG), de voorloper van het Rijksbrede programma Circulaire Economie dat in september van start is gegaan opgericht.

Onderzoek in VANG-Buitenshuis wijst uit dat er veel mogelijkheden zijn om recycling van onder andere GFT/swill, papier en plastic/PMD te verbeteren maar ook door het voorkomen van afval is veel winst te behalen. Uitdagingen zijn:

1. Efficiëntere inzameling door grotere volumes
2. Vergroten van de inzameling van plastic/PMD verpakkingen
3. Meer aandacht voor afval en grondstoffen in de KWD sector
4. Gedrag van medewerkers en klanten beïnvloeden en positief gedrag belonen
5. Meer aandacht nodig voor hergebruik van grof afval
6. Preventie en recycling van wegwerpproducten verbeteren

[Bekijk de presentatie](#) (Jacobine Meijer slides 6-10).

Landelijke richtlijnen

Renée van den Heuvel van Movares en Mea Westerbeek van NS herkennen de problematiek. NS en ProRail hebben begin 2015 een [Green Deal](#) gesloten met het Ministerie van I&M om in 2020 een afvalreductie van 50% en gescheiden inzameling van 75% te realiseren voor het afval uit treinen en op stations. NS heeft door heel specifiek onderzoek naar gebruikersgedrag en pilots op een aantal stations inzicht gekregen in de juiste afvalscheidingsunits. Duidelijke instructies, gebruik van kleur & pictogrammen en het aanpassen van de opening heeft geleid tot zo'n zuivere inzameling dat het afval in gescheiden stromen aan de verwerkers wordt geleverd. Dit verhoogt de waarde van deze grondstof.

Rijkswaterstaat gebruikt deze ervaringen voor het ontwikkelen van nationale richtlijnen voor herkenbare afvalscheiding buitenshuis. **De richtlijnen komen in maart/april 2017 beschikbaar** op de site van [Rijkswaterstaat VANG-Buitenshuis](#) en omvatten kleurpictogrammen voor vrij gebruik en een advies voor openingen en instructies.

Afvalcoach

Movares introduceerde gescheiden inzameling, maar het restafval bleef in eerste instantie vrij hoog door onzuivere scheiding. Daarom werd met groot succes een afvalcoach ingezet. De coach loopt rond over de afdelingen, ziet toe op afvalscheiding en spreekt mensen aan bij onjuiste scheiding. De coach werd bekostigd uit de baten van de nieuwe grondstofstromen voor hergebruik en heeft zichzelf inmiddels zo goed als overbodig gemaakt.

Heldere instructies

Vanuit de zaal reageerde Arend-Jan Majoor van [Stopmijnafval.nl](#) dat de afvalcoach niet eens nodig is bij een goede instructie, het overgaan van afvalbakken bij de bureaus naar een centraal afvalscheidingspunt en door het aanbrenge van deksels op de bakken. Een schoolklas begrijpt het in 10 minuten, zo is er op een aantal scholen en in kantoren een reductie naar 20% restafval gerealiseerd.

Afvalscheiding bij retailers: minder derving

Om successen te boeken in de retail is het belangrijk dat scheiden zo makkelijk mogelijk wordt gemaakt en weinig extra tijd kosten. De bereidheid van retailers op NS stations is heel erg groot; veel informeerden zelf naar mogelijkheden voor afvalscheiding. Papier en karton wordt al goed apart ingezameld. Een pilot voor het inzamelen van swill (gekookt keukenafval en etensresten) was zeer succesvol. Bij een goede instructie gaat

de scheiding in een keer goed. Ook leidt meer scheiding tot grotere bewustwording en minder derving. Een voordeel is dat de retailers op NS stations (met een enkele uitzondering) zijn aangesloten op de afvalinzameling die NS coördineert. In veel gevallen hebben kantoren en winkeliers ieder een eigen contract met afvalleveranciers. Toch is ook hierin veel te winnen.

Green Business Club Utrecht Centraal

Movares is partner van de [Green Business Club Utrecht Centraal](#). Renée van den Heuvel vertelde met afvalleveranciers in gesprek te zijn om stromen te combineren.

Afvalleveranciers denken hier graag over mee want zij zien dat ook passen in hun verdienmodel; door minder ritten en vollere ophaalwagens. Het bundelen van volumes is nodig om gescheiden stromen rendabel te krijgen en de initiatieven daarna op te schalen. Voor huishoudelijk afval wordt PMD-inzameling en -recycling gesubsidieerd. In de zakelijke markt zijn papier en swill redelijk rendabel. Bij Plastic, Metaal en Drankkartonnen (PMD) geldt dat nog niet. Subsidie zou kunnen helpen de business case van de grond te krijgen.

Vincent van Zaalen van Jaarbeurs is ook aangesloten bij de Green Business Club. Met ruim 2 miljoen bezoekers per jaar is afvalscheiding onder publiek een belangrijk punt voor Jaarbeurs, met name omdat dit volkomen fout gaat op dit moment.

“Het is mijn droom en die van de Green Business Club om de afvalbakken in het stationsgebied van Utrecht - Hoog Catharijne, Jaarbeurs, het Stadskantoor - hetzelfde te maken.”

Vincent van Zaalen, manager MVO, Jaarbeurs

NS, Movares en Jaarbeurs starten graag een initiatief in het stationsgebied om uniformering van afvalbakken en gezamenlijke inzameling voor hoogwaardige verwerking te verkennen. Vanuit de zaal reageerden Gemeente Utrecht en ProRail dat zij ook graag aansluiten bij de initiatief. Hans Fleeer van ProRail pleitte voor een landelijke richtlijn waarin gemeenten en leveranciers samenwerken met andere betrokkenen. De richtlijn die Rijkswaterstaat begin volgend jaar beschikbaar maakt is hier al een goede stap in, daarom riep Jacobine Meijer op om hier gebruik van te maken.

Universiteitscampus, Utrecht Science Park

Frank Kooijman van de Universiteit Utrecht is enthousiast om in Utrecht Science Park eenzelfde verkenning te maken. Afvalscheiding in de universiteitsgebouwen is nog 'een dingetje', met name om de afvalbakken student-proof te maken. UMC Utrecht en Hogeschool Utrecht willen deze stappen gezamenlijk verkennen en daarmee is het tweede initiatief in de regio een feit.

Cirkelregio Utrecht - afvalvrije gebieden

De Natuur- en Milieufederatie Utrecht (NMU) is met USI, gemeente & provincie Utrecht en de Economic Board Utrecht trekker van Cirkelregio Utrecht. Een van de speerpunten binnen dit programma is afvalvrije gebieden. Josja Veraart, Adjunct directeur van de NMU bood aan de verkenning samen met de spelers in deze twee gebieden te willen begeleiden. Geïnteresseerden om hier aan bij te dragen kunnen zich [aanmelden](#).

Afvalpreventie door afvalloos inkopen

Erick Wuestman van Stichting Circulaire Economie is regelmatig aanwezig bij de Circular Economy Labs en roept vaak: er kan meer! "Leer de circulaire dans" is zijn oproep deze avond. Nieuwe samenwerkingsverbanden met soms bekende partijen en vaak ook nog totaal onbekende partijen is nodig. Tijdens de eerste danslessen mag je op elkaars tenen staan, zo leer je immers samen dansen. Ook van belang is wie de muziek aanzet en de juiste toon weet te raken, meestal is dit de opdrachtgever. En benader deze dans niet alleen vanuit milieuoogpunt, maar zeker ook vanuit economie. Pas dan is er echt winst op meer vlakken te behalen!

Circulair dansen in de praktijk

Van Houtum papier, Van Gansewinkel en een schoonmaakbedrijf werken samen om papierstromen te optimaliseren. Van Houtum levert hoogwaardig cradle-2-cradle-papier en wil dit graag als schone stroom terug om zo hoogwaardig mogelijk te kunnen hergebruiken. Aan de achterkant van het proces valt dit papier vaak onder meerdere aanbestedingscontracten, zoals oud papier, privacy-papier en de schoonmaak. In deze pilot wordt het papier om deze aanbestedingen heen via de schoonmaak teruggehaald naar de leverancier. Een tweede voorbeeld is de aanbesteding circulair inkopen van koffie en thee in Enschede. Hierin is de warme- en koudedrankenvoorziening in de vorm van een als ambitie beschreven behoefte opgenomen, met alle vrijheid voor leveranciers om de oplossing aan te dragen.

Gezamenlijke inkoop

Vincent van Zaalen van Jaarbeurs en Joep van Breukelen van UMC Utrecht onderstreept het belang van de circulaire dans en het betrekken van leveranciers in een open dialoog. Jaarbeurs gaf als voorbeeld de gezamenlijke inkoop van papier met de Green Business Club (GBC). Leveranciers leveren in een beweging aan de rand van de stad, vandaar vindt distributie naar de binnenstad plaats. Dit levert voor leveranciers ook veel voordeel op. De GBC kijkt nu ook naar het bundelen van pakketleveranciers, want alleen bij Jaarbeurs zijn dit er al zo'n 14 per dag.

Innovatief circulair aanbesteden

Bij UMC Utrecht loopt een uitvraag voor circulair kantoormeubilair (niet-medisch). In de aanbesteding is de stip aan de horizon geschetst en men wil met de markt bekijken hoe de stip bereikt kan worden. Vanuit de zaal informeerde Jonas Rietbergen van PWC welk perspectief is gekozen in de aanbesteding: de inkoop van een product of een dienst? Op termijn wil UMC toewerken naar de inkoop van zituren, maar momenteel is daarvoor te weinig zicht op meubelmanagement. Het inkopen van de dienst is wel als gewenst perspectief meegenomen in de aanbesteding. Daarnaast bereidt UMC Utrecht de aanbesteding van afval voor met ruimte voor de complicerende context van het ziekenhuis en een mogelijk veranderende marktsituatie. De wens om in een aantal jaar de afvalstromen veel meer en hoogwaardiger te recyclen wordt als open vraag aan de markt uitgezet. Erick Wuestman noemt deze vorm van aanbesteden: innovatief circulair aanbesteden.

“Het is belangrijk dat we afvalinzamelaars veel meer gaan zien als grondstoffenleveranciers. Bijvoorbeeld Van Gansewinkel produceert nu goedkope plastic korrels uit PMD. Dit kan in een veel hoogwaardigere toepassing als de markt daarom vraagt.”

Erick Wuestman, voorzitter Stichting Circulaire Economie

Kleine kringlopen sluiten

In de directe omgeving zijn vaak al kringlopen te vinden die door krachtenbundeling en een andere verdeling van kosten en baten te sluiten zijn. Zo gaf Frank Kooijman van Universiteit Utrecht het voorbeeld van oesterzwammen en koffiedik. Selecta verzorgt de koffievoorziening op de UU en verzamelt het koffiedik. DeliXL neemt deze stroom mee in de gebruikt emballage van cateraar Sodexo, waardoor geen extra transport nodig is. GRO Holland gebruikt het koffiedik als voedingsbodem voor oesterzwammen, die vervolgens door Sodexo gebruikt worden in de kantines.

Per geval bekijken

Toch zal per geval bekeken moeten worden hoe duurzaamheidswinst behaald kan worden. UMC Utrecht wil graag naar circulaire dienstkleding, maar heeft nog onvoldoende volume om aan te bieden. In andere gevallen loopt de markt voor op de organisatie en helpt de leverancier haar klanten met verdere verduurzaming. Dit is bijvoorbeeld het geval bij UU, waar de papierleverancier veel meer kan op circulair gebied en de universiteit een verdere digitaliseringslag aan het maken is.

Aandachtspunt: kort-cyclische producten

Eerder op de avond noemde Vincent van Zaalen al het probleem met afvalscheiding onder bezoekers van de Jaarbeurs. Dit komt neer op 20% van het restafval en bestaat voornamelijk uit kort-cyclische producten zoals verpakkingsafval van catering. Jaarbeurs verkent een nieuwe benadering om over te stappen op twee monostromen die scheiding makkelijker moeten maken. Via leveranciers wordt dan gestuurd op alleen nog verpakkingen van PET en papier. Ook start de Jaarbeurs in samenwerking met RAI, Ahoy en andere evenementlocaties een Zero Waste coalitie om de strijd met afval aan te gaan. Laurens van Buuren van MWH Now draaide de discussie om: we kopen indirect verpakkingen in, waar we niet om vragen. Daarbij zijn veel plastic verpakkingen verschillend samengesteld, wat recycling vanwege uiteenlopende smeltemperaturen bemoeilijkt. Zijn stelling: hoe kunnen we leveranciers stimuleren verpakkingen te optimaliseren?

“Eigenlijk zijn verpakkingen afval van de leverancier.”
Laurens van Buuren, consultant afval & grondstoffen MWH now

Momentum benutten

Er gebeurt veel op het gebied van plastics recycling en het is zaak om dit momentum te benutten en stappen te maken. Begin december vindt de [EU conference on plastics](#) plaats, waarmee de EU input op wil halen voor haar (duurzame) visie en strategie op plastics. In december wordt het [nationaal grondstoffenakkoord](#) ondertekend, waarin onder andere is opgenomen om verpakkingen beter recyclebaar te maken. Moderator Jacqueline Cramer stipte aan dat het Kennisinstituut Duurzame Verpakkingen hoogst haalbare doelen heeft opgesteld met en voor alle branches op het gebied van verpakkingen. In de [Verduurzamingsagenda Verpakkingen 2016](#) staan veel verbeteringen benoemd, welke voor een deel afhankelijk zijn van de marktvraag. Oproep: neem dit mee in de uitvraag naar leveranciers! Plastics worden weliswaar vaak in het buitenland geproduceerd, maar omverpakkingen veelal lokaal. Hiermee is snel winst te behalen.

Sluit aan bij initiatief Circulair Inkopen

De Economic Board Utrecht is initiatiefnemer van [Circulair Inkopen](#) in de regio Utrecht. Er zijn vier overheden aangesloten bij deze Green Deal en het initiatief staat open voor anderen die willen aanhaken. Geïnteresseerden kunnen zich [aanmelden](#).

Het volgende Circular Economy Lab vindt plaats op dinsdag 17 januari 2017 en gaat over [het versterken van start-ups in de transitie naar een circulaire economie](#).